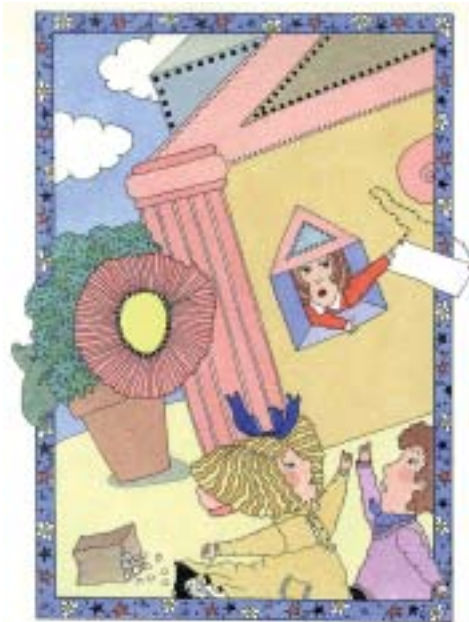

↻ Hizpide ↻

«Hizpide»ko lehen artikulu hau zenbaki honetako «Hitz eta Pitz» saileko mahaingurua osatzera dator, HGLn azken urteotan egin diren itzulpenen azterketa eskainiz. Ondoren, Idoia Agirrek Mariasun Landaren Amona, zure Iholdi liburuauren aurkezpenean irakurritako testu dator.

Azken 25 urteotan euskaratutako Haur eta Gazte Literatura

MANU LOPEZ GASENI

Belén Lucas

Zenbait zehaztapen

Artikulu honetan, euskaratutako haur eta gazte literaturari (HGL) buruzko lan zabalago batean (Lopez Gaseni, 2000) aztertutako alderdi batzuk azaldu nahi ditugu. Alde batetik, nolako arauak gidatu duten azken hogeita bost urteotan euskaratutako HGL; bestetik, urtealdi berean nolako obrak aukeratu diren euskal HGLren ondarrera pasatzeko; azkenik, azken urteotako HGL euskaratuaren egoerari gainbegirada bat egingo diogu.

Euskaratutako HGL 70eko hamarkadan

Euskal HGLk ere pairatu behar izan zuen diktadura aldiko kultur geldotasun orokorra. Beraz, esperi izatekoa zenez, Francoren diktadura aldiari argitaratutako euskal HGLko itzulpenak Jesusen Lagundiako egile batzuek idatzitako tesi nobela batzuk, Esopo eta Fedroren alegien bildumak, Perrault eta Andersenek ipuin batzuk, eta, txikienentzat, herri ipuinen moldaketa ilustratu ugari izan ziren soil-soilik.

Halarik ere, 70eko hamarkadan, ordua artekoarekin zerikusirik ez zeukan HGL mota bat argitaratzen hasi zen, eta desberdintasun hori are nabarmenagoa izan zen euskaratutako obretan: *Ardo ta Ogi Martxelin* ezagunaren ondoan, *Printze Txikia* argitaratu zen; eta, 1974tik aurrera, egile klasikoek bertsiok ugaltzen hasi ziren (Robinson Crusoe, Heidi, Morgan, Sandokan, etabar). Txikienentzako itzulpenen artean, berriz, 1969an jadanik, Nire adiskidearentzat eskutitza, Antoni Cuadrench-ena, eta Xapaburu bat ikastolan, Mª Angels Ollé-rena aurki di-tzakegu, Sendoak eta La Galerak koedizioan argitaratuak, eta euskal alorrera HGL-ren eredu modernoa eta ordua arte ezezaguna ekarri zutenak.

Hirurogeita hamarreko hamarkadan eta hurrengoaren zati handi batean zehar zenbait bilduma garrantzitsu argitaratu ziren, hala nola «Kimu», Gero-Mensajero argitaletxearen eskutik; «Tximista», Hordago argitaletxearena; edo «Itzul», Elkar argitaletxearena. Horietan guztietan ager-tzen dira abenturetako egile klasikoek itzulpenak: Twain, London, Stevenson, Kipling, Salgari, Stowe, Verne, Scott, etabar. Itzulitako obra horien funtzio nagusia beste literatura batzuek hamarkadak lehenago bete zuten hutsunea betetzea izan zen (katalanezko HGLk 1918an itzuli zituen Twain eta Kipling, eta 20ko hamarkadan Carroll, Verne eta Stevenson).

Gainera, 80ko hamarkadako hasierako urteetan HGL orokorrean berritzailetzat jotako egileak agertzen hasi ziren, hala nola Rodari, Gripe, Härtling, Kästner, Preussler, etabar, euskal HGL modernoko egileen lehen belaunaldia baino urte gutxi batzuk lehenago: Anjel Lertxundi, Mariasun Landa eta Bernardo Atxaga, nagusiki.

1975-1985 urtealdian itzulitako liburuen hizkuntz jatorria

1976-1985 urtealdiko sorburu hizkuntzen azterketa kuantitativoa bi zatitan banatu da: irakurle txikienentzako (8 urtetik behar-rakoak) obrak, eta adin horretatik aurrerakoak. Lehen taldeko datuen arabera, euskal HGLk katalanezko eta gaztelaniazko sistemeko menpekotasun handia erakusten du, atorritzko produkzioa oso urrian den liburu mota batean hain zuzen ere: ilustraturiko albumak, lau tintatan inprimaturiko obrak.

Belén Lucas

↔ Hizpide ↔

Zortzi urtetik aurrerako irakurleentzako corpusean, berriz, ingelezko eta alemanierazko obrak dira nagusi, eta horren zioa lehen aipatutako abenturetako egile klasikoan itzulpen kopuruan bilatu behar da. Adin talde honetan, beste aldetik, gaztelaniatiko testuak itzultzeko joera oso txikia da, ondoren datorren koadroan egiaztatuta daitekeen bezala.

-8 (1975-1985)	+8 (1975-1985)
Katalana: ..... %41,5	Ingelesa: ..... %40,0
Gaztelania: ..... %27,3	Alemaniera: ..... %26,3
Frantsesa: ..... %10,8	Frantsesa: ..... %14,7
Ingelesa: ..... %5,4	Katalana: ..... %7,3
Galegoa: ..... %4,2	Italiera: ..... %7,3
Alemaniera: ..... %3,5	Gaztelania: ..... %2,0

Argitu behar da datu hauek euskaratutako testuen jatorrizko hizkuntzei dagozkiela soilik, eta ez derrigorrez euskal bertsiok itzultzeko erabili diren hizkuntzei, aurrerago ikusi ahal izango dugun bezala.

1975-1985 urtealdian egindako itzulpenen ezaugarriak

Formazio prozesuan dagoen hizkuntza literario baten mugak, haurrentzat idaztea zer den dakiten idazleen urritasuna, eta euskaratutako obra klasikoan ia erabateko gabezia kontraste nabarmenean zeuden haur irakurleriaren hazkunde ikaragarriarekin, euskarazko eskolaratzea orokorrekina batera euskarazko irakurgaien eskaria handitzen hasi zenean.

Normalizazioranzko lasterketa nolabaiteko argital azpiegituraren sorrerarekin hasi zen; horren bidez, Hordago, Elkar edo Erein bezalako argitaletxe berriak sortu ziren, lehenagoko Gero-Mensajero, Cinsa eta beste batzuen ondoan lan egiteko. Argitaletxe horien ahalegin nagusietariko bat haur eta gazteentzako obrak euskaratzea izan zen, hainbeste non urtealdi horretako produkzio itzulua euskal HGL osoaren %75aren inguruan kokatu baitzen.

Hala ere, gorago aipatutako baldintza historikoek, behar bezala prestatutako itzultzaile faltarekin batera, euskaratutako obren kalitate eskasa eragin zuten. Horrekin batera, titulu batzuk bikoiztuta agertu ziren argitaletxe desberdinetan. Urtealdi horretako itzulpenen ezaugarri orokorrak, bereziki «itzuli aurretik hartutako erabakiei» dago kienez, honako hauek dira:

- Itzulgaien aukeraketari dagokionez, idazle klasikoan obra historikoak edo abenturetakoak ziren nagusi, arrazoi batzuk tarteko: lehenbizi, prestijiozko obrak ziren, oso erakargarriak eta bitartekariak (gurasoak, bibliotekariak, maisu-maistrak) sobera ezagutzen zituztenak; beste alde

Belén Lucas

↻ Hizpide ↻

batetik, haurrek erraz ezagutu eta onartzen dituzten generoak dira; hirugarrenik, egile-eskubiderik eskatzen ez duten obrak ziren, eta alde horretatik merkeagoak halamoduzko ekonomiako argitaletxe haientzat. Obra garaikideen itzulpena salbuespen bat izaten zen, gehienetan Estatu espainiarreko (eta bereziki Kataluniako) beste argitaletxe batzuekin egindako hitzarmenen bidez burutuak.

- Itzultzaileak noizean behinekoak eta hezkuntza eremukoak izaten ziren: unibertsitateko ikasleak, maisu-maiestruk, kazetariak... Gainera, horiek egindako lanak ordain eskasa izaten zuen, bai liburuen azaletan eta egiletza-kredituetan agertzearen aldetik, bai ordainketaren aldetik.

- Itzulpen gehien-gehienak gatzelania zubi-hizkuntza erabilia egin ziren. Hala ere, datu hori, jatorrizko titulua eta argitaratze urtea, eta beste ez ziren paratestuetan aitortzen.

- Oro har, egokitutako obrak izaten ziren, hau da, testu mozketak handiak egindakoak, nahiz eta datu hori ere ez zen aipatzen.

- Egokitzaileenak, hala ere, ez zituen euskal itzultzaileak egiten, zubi-hizkuntza gisa erabilitako testuaren egokitzaileak baizik. Hau da, xede polisistema ez den beste polisistema batean burututako egokitzaileen itzulpen hutsak ziren eta, hortaz, xede polisistemaren beharretarako egoiak ote ziren kontuan hartu gabeak. Kontu hau ere itzulpenetan aitortzen ez bada ere, HGL espainiarreko obra asko azterturik mota horretako ST/XT zenbait bikote aurkitu ahal izan dugu.

«Itzuli bitarteko estrategietan» bestalde, egitura eta sintaxi konplexuenak samurtzeko joera ikus daiteke.

Euskal HGL itzuliaren finkatzea (1986-1996)

Laurogeiko hamarkadaren bigarren erditik aurrera, gutxi gora behera, baldintza sozio-kulturalak nabarmen aldatu ziren: hezkuntzaren arloan, esaterako, hizkuntz ereduak ezartzeak sistema publikoaren hobekuntza handia ekarri zuen, bai hezkuntzaren kalitatearen aldetik, bai hizkuntza mailaren aldetik. Argitaletxeen munduan ere aldaketa garrantzitsuak gertatu ziren argitaletxe berriak agertzearekin batera: batzuk bertakoak ziren (Pamiela, Ibaizabal, etabar), eta beste batzuk Espainiako enpresen ordezkariak (Alfaguara, Desclée de Brouwer, S.M., Edelvives, etabar); azken hauei, 90eko urteetan, beste zenbait gaineratu zitzaizkien, hala nola, Anaya-Haritz, Alfaguara-Zubia, Edebé-Giltza, Bruño, Aizkorri, etabar. HGLko idazle talde sendo bat ere sortzen hasi zen, eta Bernardo Atxagak 1989an jasotako Sari Nazionalak kanporatzeko atak ire-

Belén Lucas

↔ Hizpide ↔

ki zizkion euskal literaturari. Bitartean, itzultzaileen kopurua eta kalitatea ere gorantz zihoazen, besteak beste 1980an Martuteneko Itzultzaile Eskola, 1986an ALAIE (Administrazio eta Lege Arloko Itzultzaile Eskola), 1990ean Deustuko Unibertsitateko itzulpengintza masterra eta 1991n Euskal Herriko Unibertsitatekoa tarteko izan zirela. Gainera, HGLren arlora idazle berriak erakari zituzten literatur lehiaketa ugari izan ziren.

Belén Lucas

Aurrekoarekin alderatuz oso desberdina den testuinguru horretan kalitate handiagoko itzulpen lanak egiten hasi ziren, eta nolabaiteko profesionalizazioaz ere hitz egin daiteke, urteko HGLko itzulpenen batez bestekoa 170 liburukoa baitzen. Aurreko urtealdian HGLko itzulpenen funtzioa jatorrizko produkzioa ordezkatzea izan bazen, egoera berrian betetzen duen funtzioa sistema berritu edo modernizatzea izan zen: 80ko urteetan itzultitako errealismo kritiko eta errealismo fantastikoaren ekarpenetatik 90eko hamarkadako panorama eklektikora non, genero aniztasunaz gain, Estatu espainiarreko beste hizkuntzetako HGLko egileen presentzia handiagoa nabari baitzitekeen (inguruko HGLen antzera, hortaz).

1986-96 urtealdian egindako itzulpenen hizkuntz jatorria

Aurreko hamarkadaren azterketan egin dugun bezala, datuak aipatutako adin-multzo bietan banatzen dira. Bi urtealdietan HGL anglosaxoiaren nagusitasuna antzeman daiteke, euskaratutako HGLren «homologagarritasunaren» seinale, titulu gehienak HGLrik indartsu eta eraginkorrenetik hartzen dituen aldetik. Ume txikientzako liburugintzan, berriaz, gaztelania eta katalanak pisu handia daukate oraindik, testu horien eskuragarritasuna dela eta. Zortzi urtetik gorako datuetan, deigarria da gaztelania bigarren tokian egotea; horren arrazoia, gure iritziz, bi dira: lehena, gaztelaniazko argitaletxe indartsuenek ia automatikoki itzultzen dituzte beren testuak hizkuntza «periferikoetara»; eta bigarrena, gaztelaniaz idazten duten euskal hiritar batzuen obrak euskaratu egiten dira sarri (jatorrizkoa argitaratuta egonik zein ez).

-8 (1986-1995)

Ingelesa: ..... %28,3
 Gaztelania: ..... %18,8
 Katalana: ..... %15,8
 Frantsesa: ..... %15,0
 Alemaniera: ..... %6,2

+8 (1986-1995)

Ingelesa: ..... %29,0
 Gaztelania: ..... %27,0
 Alemaniera: ..... %24,0
 Katalana: ..... %7,0
 Frantsesa: ..... %4,7

↔ Hizpide ↔

1986-1996 urtealdian euskaratutako HGLren ezaugarriak

Arestian azaldutako aldaketen ondorioz, euskaratutako testuen hobekuntza nabarmena gertatu da, ezbairik gabe. Itzulpenen estiloa jatorrizko hizkuntzatik oso hurbila da, eta itzultzaile batzuek muturrera eramaten dute joera hori, beharbada beren profesionaltasuna frogatzeko gogoaren ondorioz. «Itzuli aurretik hartutako erabakiak» ere ondoren adieraziko ditugun aldaketan gertatu dira:

Belén Lucas

- Lehenbizi, euskaratu beharreko obren aukeraketari dagokionez, Espainiako enpresen ordezkariak beren esku dituzten obrak euskaratu dituzte, arrazoi ekonomikoengatik (eskubideak berriro ez ordaintzea, eta arrakasta frogatu duten obrak izaten dira). Soilik euskaraz argitaratzen duten argitaletxeetan, berriz, periferiako beste argitaletxeekiko koedizio hitzarmenak egiteko joera nabaritzen da (La Galera, Timun Mas, Xerais, etabar), edo egile eskubiderik gabeko testuak euskaratzea.

- Aurrekoaren ondorioz, aipatutako lehen argitaletxe taldeak plazaratutako itzulpenak gaztelania zubi-hizkuntza hartuta burutu ziren gehienbat, urtealdiko lehen urteetan batik bat.

- Aurreko urtealdian ez bezala, obretako testu osoak euskaratzen dira, berriro ere bitartekaria den gaztelaniazko sistemaren antzera.

- 90eko hamarkadan gero eta gehiago itzultzen da sorburu hizkuntzetatik zuzenean, HGL gehixeago baloratzearen ondorioz.

- Itzultzaileen statusa apala da oraindik azaletan agertzearen aldetik; hala ere, eskaria handitzearen ondorioz ordainketen nolabaiteko hobekuntza eragin du, halako «profesionaltzera» iritsiz.

- Beste alde batetik, «jarduerazko arauak», aurreko urtealdian bezala, konplexutasun sintaktiko eta semantikoak samurtzeko joera erakusten dute oraindik. Kultur egokitzapenei dagokienez, aitzitik, ezin da joerarik zehaztu, itzultzaile bakoitzak bere erabakiak hartzen dituelako.

Azken urteotako HGL itzuliaren egoera

Mende bukaerako azken bospasei urteotan, HGL itzulia eskaintzen duten liburu bilduma berri asko sortu dira, hala nola, «Mendi sorgindua» eta «Topaleku», Aizkorri argitaletxeak; «Liburu zopa» eta «Espazio irekia», Anaya-Haritzta etxeak; «Tren urdina», «Tukan» eta «Periskopia», Edebé-Giltza argitaletxeak; «Ekilore», Gero argitaletxeak; «Gaztaro bilduma», Ibaizabal-ekoa; «Klasikoen kutxa», Elkarlanean argitaletxeak... Bilduma berriek erakusten duten bidean ez dago berrikun-

↔ Hizpide ↔

tza aipagarririk: HGLko korrante guztietako idazle eta obra ugari, horietatik asko oraindik zubi hizkuntzen bidez euskaratuta, egokitzapenen itzulpenak bildumaren baten kasuan, eta, beharbada, zerbait azpimarratu behar izanez gero, egokitzapen batzuk etxean, gure sistemaren barruan, egiten hasi dira: *Kresala* nobelaren egokitzapena, Jon Arretxeren eskutik; *Odisea* obrarena, Juan Kruz Igerabidek egina, *Ulises* izeneko; Joxe Arratibelen ipuin batzuen egokitzapenak, Patxi Zubizarretaren eskutik.

Gainontzean, mundu zabaleko azken HGLri dagokionez, azken urteotan ahalegin handiak egiten ari direla uste dugu. Titulu horietariko batzuk urte bat edo biren tartearekin euskaratzen dira eta, alde horretatik, gure haur eta gazte literatura helduen literatura baino normalizatua dago.

Ondorioak

Datuak ikusita, aukeratutako testu motari dagokionez, euskaraturiko HGLn berrikuntza sakona gertatu da aztertutako azken hamar urteetan, moldatze aldi zail eta oztopoz betetako baten ondoren.

Itzulpen arauak egokitzapenaren muturrerantz lerratu dira, nahiz eta etorkizunean bi muturren arteko konpromisozko irtenbide funtzionala goa espero izatekoa den.

Bestalde, oso poliki bada ere, itzultzaileen ordainketak goraka doaz, jatorrizko hizkuntzetatik euskaratzeko joerarekin batera. Horrek guztiak itzultzailearen statusaren hobekuntza ekarri du.

Azkenik, soziologikoki edo, itzulpenekiko mesfidantza ezabatu beharko litzateke, hezkuntza sisteman bereziki, eta itzulitako testuak gero eta gehiago aholkatu beharko lirateke, itzulpen gaurkotuagoak egiten diren neurrian.

Bibliografia

EVEN-ZOHAR, I. (1990): «Polysystem Studies», *Poetics Today*, 11, 1.

FERNÁNDEZ LÓPEZ, M. (1996): *Traducción y literatura juvenil: narrativa anglosajona contemporánea en España*. León: Universidad de León.

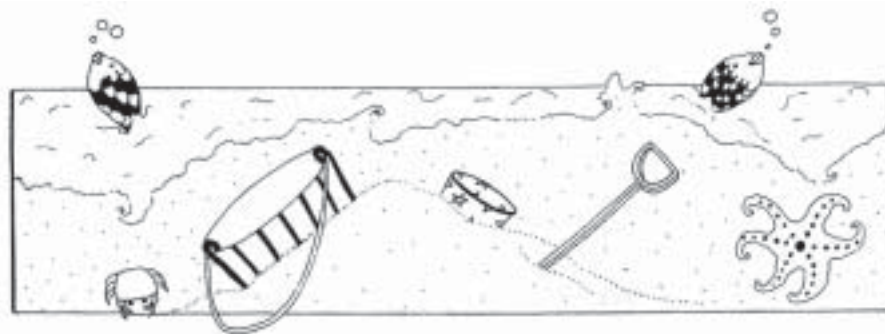
KLINGBERG, G. (1986): *Children's Fiction in the Hands of the Translators*. Lund: CWK Gleerup.

LÓPEZ GASENI, J. M. (2000): *Euskarara itzulitako Haur eta Gazte Literatura: funtzioak, eraginak eta itzulpen-estrategiak*. Leioa: Euskal Herriko Unibertsitatea.

SHAVIT, Z. (1986): *Poetics of Children's Literature*. Atenas/Londres: The University of Georgia Press.

TORREALDAI, J. M. (1997): *Euskal kultura gaur*. Donostia: Jakin.

TOURY, G. (1980): *In Search of a Theory of Translation*. Tel Aviv: Tel Aviv University.

Belén Lucas

Mariasun Landaren *Amona, zure Iholdi*

IDOIA AGIRRE*

Liburu honetan kontaktzen den historia, Iholdi izeneko hamar-hamabi urtetako neskatoarena da. Pubertaroa deitzen zaio haurtzarotik nerabe arora doan bizi-adin honi. Helduekin harremanak aldatzen eta zailtzen dira askotan, gaztea bere baitan eta gorputzean sentitzen hasten da itxuraldaketa. Neska edo mutikoak hitz berriak aurkitu behar ditu lehenengo aldiz sentitzen dituen gauza berri hauek adierazteko, eta ez da batere erraza. Horregatik oso interesgarria iruditzen zait liburuko pertsonaiak bere larritasuna gainditzeko erabiltzen duen modua.

Iholdiri, gertatu zaion zerbaitekin kezkatuta, idazteko gogoia jartzen zaio eta bere amonari zuzentzen dio, bere gogoan, hilda badago ere, oso presente dagoen amonari. Horrela eskutitz hori idatziz eta bere amonarekin gogoeta eginez sortuko da bere baitan situazio mingarri eta zail horri irtenbide egoki bat emateko modua.

* Liburuaren aurkezpenean irakurritako testua

↻ Hizpide ↻

Iholdi orain dela hamabi urte azaldu zen gure artera lehen aldiz. Iholdi txikia bere lehenengo agerpenean, bazezilen bueltaka bere baitan sentitzen zituen sentimenduekin, zer egin beldurrak gaudenean adibidez; bere eguneroko bizitzak sortarazten zizkion pentsamenduen berri ematen zigun, batzuetan irakaslea preokuparaziz. Iholdik norbait zuen entzule eta honek, Mariasunek, idazten zituen hain hurbileko egiten ziztaion neskatilaren burutazioak. Eta Mariasunek liburua dedikatu zidanez Iholdiren amapuntako sentitzen naiz. Baina amapuntakoa etxean eta psikiatra kontsultan azken afizio honetatik komentario batzuk egin nahi nituen Mariasunen testu interesgarri honen inguruan. Hiru puntu nahi nituen komentatu: nori eta zergatik idazten dio Iholdik? zer da kontatu beharreko hori? zertarako balio izango dio hau egiteak?

1. Iholdi, ezagutu genuenetik handitu egin da, ondo ikasi du idazten eta dirudienez erraz eta gustuz egiten du. Ondotxo iruditzen zait duela bere gelan horretarako lekua egina: bere gelako bakardadean lasai, mahaia leihoari begira jarrita, zeru irekiari begira esertzen da idaztera. Horrelaxe intimitatean, bere intimitatea du gai. Handitu egin da, esan nahi dituenak idatzi egiten ditu, idaztearekin gozatuz. Pubertaroan dagoela pentsa genezake.

Iholdik kezka bat duelako idazten dio amonari. Zergatik amonari? Bat, idaztea joan den amona bere baitan biziartzeko modua delako. Bi, amona delako momentu horretan, Iholdik bere barnealdean eztabaidatzeko aurkitzen duen ahotsik erabilgarriena. Zergatik erabilgarriena? Batetik amona, amaren ama, asko maitatu izan duelako, eta Iholdiren oroitzen pertsona erabat fidagarria delako, beti zer egin behar den jakin izan duelako. Eta gaur egun, hain zuzen halako zereginetan dabil: Iholdirentzat amona ez dago hilda, lurpean eta triste, baizik eta zeruan, Iholdiren baitan dagoen konstelazio afektiboan, eta nahi izanda han ikus edo imajina dezake, ohi bezala ardura handiko lan batean, abioiak elkarren kontra txoke egin ez dezaten zain.

Testu honen lehen ekarpen interesgarria niretzat hauxe da: hildako amonaren duelua Iholdik nola egin duen ikustea. Pentsa genezake neskatoa oso triste egon zela amona hil zenean. Eta baliteke heriotzondoko lehen egunetan amonarekin haserre egon izana. Baina testu honek adierazten digu Iholdik bere amona betirako bereganatu duela, eta bere barnemundua indartuta geratu dela.

Horregatik amonari konta diezaioke berari gertatzen zaiona

↻ Hizpide ↻

2. Zer kontatzen du Iholdik?

Bere lehengusu Martinekin gertatu zaion zerbait kontatzen dio amonari. Esaten digu Iholdik lehengusuarekin harreman berezia duela: bazuetan maite du baina besteetan harroputz samarra iruditzen zaio. Aurreko egun bateko arratsaldean, eskola ostean, Martinek sekretu bat erakutsi nahi diola esan eta, biak bakarrik joango dira urmael ondoko errota zaharrera. Han bere lehengusuak pistola bat erakutsiko dio harro-harro eta polizia eta lapurretara jolastea proposatuko dio. Iholdiri pistolak beldurra ematen dio eta andereñoari esan nahi dio. Lehengusuak, orduan, pistolak baino gehiago izutzen duen arma batekin mehatxatuko du Iholdi. Arriskutsuena den tiroa, Iholdik ohean pixa egiten duela eskolan zabaltea da. Iholdirentzat hau da gerta dakioken gauzarik okerrena. Hori jakingo balitz izugarritzko zauri bat izango zen Iholdirentzat, bere estiman zulatuta sentiaraziko zuena.

Iholdiren arazoari enuresia deitzen zaio, gaeuz eta modu ez-boluntarioan ohean pixa egitea. Adin honetako haur askok bizi duten arazoa da, eta askorentzat sufrimendu handia dakarrena. Arazo honen erdian dagoena norberaren gorputzaren kontrol-eza da. Eta honekin batera problematika sakonago bat: egunez eta kontzientziaren argitan bete ezin daitezkeen desioen betetzea.

Barne-gatazka hori esnatuta, lehengusuaren aurrean mugitu ezinik geratzen da Iholdi. Ipuinaren momentu horretan lehengusua da oren kontrola duena, eta gehienbat agribitatearen kontrola, pistola esku artean.

3. Zertarako balio dio hau dena amonari idazteak?

Iholdi bere barruko angustia eta inhibizio horri irtenbide bat ematen saiatuko da. Nola onartu pistolari beldurra diola bere estiman zulatua sentitu gabe, besteen aurrean gutxitua izateko beldurrik gabe. Amonari kontatuz bere arazoa, bere barnean imajina indartsu eta sostengatzaile horretan apoia-tuz aurkituko du konflikto horri irtenbide bat emateko indarra. Pixa egitetik, kontrolik gabeko egoera horretatik abiatuz, Iholdik, boligrafoaren puntatik irteten den tintaz idatzi eta forma berri bat ematera iritsiko da.

Hor ere, Mariasuni hain ezaguna zaion idaztearen balio transforma-tzailea azaltzen da. Betidaniko eta asekaitez diren desio infantiletatik satisfakzioa lortzeko beste konpromezu errealistago batzuetara abiatuz.

Jarraian Iholdi ez da amonaren erantzunaren zain. Pasi-bitatetik aktibitateara pasatua baita. Eta aurkituko duen ir-

Belén Lucas

tenbidea, pistola urmaelean botatzea izango da. Bere ezintasuna gogorazi dion pistola-mehatxuaz desegingo da. Ur hondora jaurtiz. Autoreak proposatutako Iholdiren erabakia oso interesgarria iruditzen zait. Neska-toak ez du pistola puskatu edo helduren bati ematen. Pistola han geldituko da, nonbait, urmaelaren ondoan. Aldatzen dena da objektuaren balio dinamikoa Iholdi eta Martinek bizi duten momentu horretan duten harremanean. Are gehiago, hortik aurrera, Iholdik mehatxatuko du Martin sekretu berri hau erabiltzearekin, besteei kontatuz nola aritu zen pistola eta batez ere debekuarekin jolasean.

Nik esango nuke urmaelak ipuin honetan gure konszienteaz areago dagoena irudikatzen duela, leku misteriotsu eta gauza ahaztuez betetako leku misteriotsua, egoera afektibo desberdinen arabera, haizeak eta eguraldiak urmaela bezalaxe, modu batera edo bestera sentitzen eta sentiarazten gaituena. Gure ondoizate afektiborako mehatxugarriak diren desioak, behar-beharrezkoa dugun erreprezio afektiboaren indarrez, ezkutatuta geratzen dira momentuz, une egokia sortzen denean noiz agertuko zain. Bizigarri dena mugimendua da. Eta hori da, nire ustez, Iholdiren altxorra, bere barruan murgildu, bilatu eta aurkitu ondoren urazaleratzea, oraingo honetan paperezko uhinen artetik.

Belén Lucas